

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için **Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle**. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, alta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi **Anna**'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – **Rabi Sacks**

Şofetim

Peygamberliğin Sınanması

Moşe, ölümünden sonra ulus içinde etkin olacak çeşitli liderlik rollerini sayarken, yalnızca Koen/yargıç ve kraldan değil, *peygamberden* de bahsetmektedir:

Tanrın A-Şem, arandan, kardeşlerinden benim gibi bir peygamber çıkaracak senin için. Onu dinlemelisiniz.

Devarim 18:15

Moşe peygamberlerin en sonuncusu olmayacaktı. Halefleri olacaktı. Tarihi açıdan öyle de olmuştur. Şemuel'in günlerinden itibaren II. Bet Amikdaş dönemine kadar her nesil, kralları kınamaktan, Koenleri eleştirmekten veya inanç ve ahlaki bütünlük eksikliği nedeniyle tüm bir nesli paylamaktan korkmayıp Tanrı'nın Sözü'nü muazzam bir cesaretle konuşan erkekler ve kadınlar çıkarmıştır.

Ancak bariz bir soru vardı: Gerçek bir peygamberi sahtesinden nasıl ayırt edebilecektik? Kralların veya Koenlerin aksine, peygamberler otoritelerini resmi mevkilerinden almıyorlardı. Otoriteleri kendi kişiliklerinde, Tanrı'nın Sözü'ne ses verme kabiliyetlerinde ve özgünlüğü açıkça görülebilen ilhamlarında yatıyordu. Fakat tam da bir peygamber başkalarının duyamadığı sözlerle ve başkalarının göremediği görüntülere erişim imtiyazına sahip olduğu için, sahte peygamberlik konusunda gerçek bir olasılık mevcuttu – Kral Ahav'ın günlerindeki sözde Baal peygamberleri gibi. Karizmatik otorite, doğası gereği, istikrarı bozma potansiyeline sahiptr. Çeşitli işaretler ve

harikalar gerçekleştirebilen ve sözlerinin gücüyle insanları etkileyebilen, sahtekâr – hatta belki de samimi, ama hatalı – bir kişiyi, ulusu yanlış bir yöne götürmekten, başkalarını, hatta belki kendisini bile yanlış yönlendirmekten alıkoyacak ne vardı?

Bu sorunun birkaç boyutu vardır. Bunlardan özellikle birine, *peraşamuzda* değinilmektedir: peygamberin *geleceği önceden bildirme kabiliyeti*. Moşe bunu şu sözlerle ifade eder:

Kendinize "Bir sözün A-Şem tarafından konuşulmuş olmadığını nasıl bilebiliriz?" diyeceksindir. Eğer bir peygamberin A-Şem'in Adına duyurduğu bir söz gerçekleşmezse veya [yerine] gelmezse, [işte] o, A-Şem'in konuşmuş olmadığı bir sözdür. O peygamber küstahça konuşmuştur. Korkma ondan.

Devarim 18:21-22

İlk bakışta buradaki test basittir: eğer peygamberin önceden haber verdiği şey gerçekleşirse, o zaman o gerçek bir peygamberdir; gerçekleşmezse, değildir. Fakat anlaşılan o ki, bu o kadar da basit değildi.

Bunun klasik örneği Yona Kitabı'dır. Tanrı, Yona'ya, Nineve halkını, kötülüklerinin başlarına bir felaket getirmek üzere olduğu konusunda uyarmasını emreder. Yona kaçmaya çalışır, ama başarısız olur – deniz, fırtına ve "büyük balık"la ilgili ünlü hikâye. Nihayet Nineve'ye gider, Tanrı'nın ona söylemesini emrettiği sözleri telaffuz eder – "Kırk gün daha – ve Nineve yıkılacak!" – halk

teşüva yapar ve şehir kurtulur. Ne var ki Yona derin bir memnuniyetsizlik içindedir:

Ancak Yona bundan çok rahatsız oldu ve sinirlendi. *A-Şem*'e dua edip "Ey *A-Şem*" dedi. "Henüz kendi toprağımdayken söylediğim bu değil miydi? Tarşış'e kaçmakta bu nedenle acele etmiştim. Zira Senin lütufkâr ve merhametli, öfkelenmekte yavaş, şefkati bol ve kötülükten vazgeçen Tanrı olduğunu biliyordum. Ve şimdi *A-Şem*; lütfen al canımı benden, çünkü ölmek benim için yaşamaktan daha iyi."

Yona 4:1-3

Yona'nın şikâyeti iki yönden anlaşılabilir. Öncelikle, Tanrı'nın halkı affetmiş olmasından dolayı sıkıntılıdır. Ne de olsa kötü insanlar söz konusudur. Cezalandırılmayı hak etmektedirler. Öyleyse neden basit bir tavır değişikliği onları hak ettikleri cezadan kurtarmıştır?

İkincisi, Yona bir aptal durumuna düşmüştür. Halka kırk gün içinde şehrin yıkılacağını söylemiştir. Oysa bu olmamıştır. Tanrı'nın merhameti, Yona'nın öngörüsünü boş bir saçmalığa dönüştürmüştür.

Yona memnuniyetsizliğinde haksızdır: bu kadarı açıktır. Tanrı, kitabı kapatan retorik sorusuyla "O büyük şehir hakkında endişelenmemeli miydim?" der. Merhametli olmamalı mıyım? Affetmemeli miyim? Fakat bu durumda Moşe'nin gerçek ve sahte peygamberleri ayırt etmek için ortaya koyduğu kıstasa – "Eğer bir peygamberin *A-Şem*'in Adına duyurduğu bir söz gerçekleşmezse veya [yerine] gelmezse, [işte] o, *A-Şem*'in konuşmuş olmadığı bir sözdür" – ne olmaktadır? Yona şehrin kırk gün içinde yıkılacağını ilan etmiştir. Şehir yıkılmamıştır. Oysa Yona'nın ilanı yanlış değildi. Gerçekten de Tanrı'nın Sözü'nü konuşmuştu. Bu nasıl olabilir?

Cevap Yirmeyau kitabında verilmektedir. Yirmeyau bir süredir ulusal felaket kehanetlerinde bulunuyordu. Halk dini görevlerinden uzaklaşmıştı ve sonuç, yenilgi ve sürgün olacaktı. Halk için duyması zor ve moral bozucu bir mesajdı bu. Bir yalancı peygamber çıktı – Hananya ben Azur – ve tam

aksini vaaz etmeye başladı. Onun mesajına göre, Yisrael'in düşmanı Babil yakın zamanda mağlup edilecekti. İki yıl içinde kriz sona erecekti. Oysa Yirmeyau gerçekte öyle olmayacağını ve Hananya'nın halka, duyması *gerekeni* değil, duymak *istediğini* söylemekte olduğunu biliyordu. Toplanan halka hitap etti:

"Amen!" dedi Peygamber Yirmeyau. "*A-Şem* öyle yapsın! *A-Şem*, *A-Şem*'in Evi'nin eşyasını ve tüm sürgünü Babil'den bu yere geri getirerek, kehanette bulunduğu sözlerini yerine getirsin! Ancak; benim, senin kulaklarına ve tüm halkın kulaklarına konuştuğum şu sözü dinle şimdi: Ezelden beri benden ve senden önce olan peygamberler çok sayıda ülke için ve büyük krallıklar hakkında, savaş, kötülük ve salgın kehanetinde bulunmuştu. Fakat barış için kehanette bulunan bir peygamber, ancak o peygamberin sözü [yerine] geldiği zaman gerçekten *A-Şem*'in gönderdiği peygamber olarak bilinecektir."

Yirmeyau 28:6-9

Yirmeyau, iyi ve kötü haber arasında temel bir ayırım yapmaktadır. Felaket öngörüsünde bulunmak kolaydır. Eğer öngörü gerçekleşirse, doğruyu konuşmuşsunuzdur. Eğer gerçekleşmezse, "Tanrı hükmünden vazgeçti ve affetti" diyebilirsiniz. Böylece, olumsuz bir öngörüde bulunan bir peygamber çürütülemez. Ama olumlu bir öngörüde bulunan biri çürütülebilir. Eğer iyi öngörü gerçekleşirse, o zaman peygamberlik mesajı doğrudur. Eğer gerçekleşmezse, "Tanrı fikrini değiştirdi" diyemezsiniz, çünkü Tanrı, iyilik hakkında veya barış hakkında veyahut geri dönüş hakkında vermiş olduğu bir sözden dönmez.

Dolayısıyla bir peygamber, ancak olumlu bir öngörüde bulunduğu zaman sınanabilir. İşte bu nedenledir ki, Yona, olumsuz bildirimi – Nineve'nin yıkılması – gerçekleşmediği zaman başarısız olduğunu düşünmekte hatalıydı. Rambam bu konuyu şöyle ifade eder:

Bir peygamber tarafından önceden bildirilen felaketlerde – örneğin belirli bir kişinin öleceğine dair öngörüde bulunduğu veya belirli bir yılda kıtlık veya savaş veya benzeri bir şey olacağını ilan ettiğinde – bu

öngörüsünün yerine gelmemesi onun peygamberlik özelliğini çürütmez. “Bakın, konuştu ve öngörüsü yerine gelmedi” diyemeyiz. Çünkü Tanrı çok sabırlıdır, şefkati boldur ve kötülükten vazgeçer. Nineve insanlarına olduğu gibi, tehdit edilenlerin *teşuva* yapmış ve bu sayede affedilmiş olması da mümkündür. Veya Hizkiyau’nun durumunda olduğu gibi cezanın uygulanmasının yalnızca ertelenmiş olması da olasıdır. Ancak eğer peygamber, Tanrı’nın Adıyla, bir iyilik güvencesi verir, belirli bir olayın meydana geleceğini ilan ederse ve söz verilen fayda gerçekleşmezse, bu kişi tartışma götürmez şekilde sahte bir peygamberdir, çünkü Her Şeye Kadir Tanrı tarafından hükmedilmiş hiçbir nimet, koşula bağlı olarak vaat edilmişse bile, asla iptal edilmez... Böylece bir peygamberin, ancak iyi talih öngördüğü zaman sınanabileceğini öğreniyoruz.

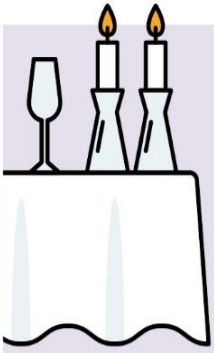
Yesode A-Tora 10:4

Bundan bazı temel sonuçlar çıkar. Peygamber bir kâhin değildir: peygamberlik mesajı, bir tahmin değildir. Tam da Yahudilik özgür iradeye inandığı için, insanın geleceği hiçbir zaman hatasız bir şekilde öngörülemez. İnsanlar değişmeye kabildir. Tanrı affeder. *Yamim Noraim* dualarımızda söylediğimiz gibi

“Dua (*Tefila*), tövbe (*Teşuva*) ve hayırseverlik (*Tsefaka*) kötü bir hükmü giderir.” İptal edilemeyecek hiçbir olumsuz hüküm yoktur. Bir peygamber *kestirimde* bulunmaz; *uyarıda* bulunur. Bir peygamber, gelmekte olan bir felaketi önceden bildirmek için değil, daha ziyade onu bertaraf etmek için konuşur. *Bir tahmin gerçekleştiyse, başarılı olmuştur. Olumsuz bir peygamberlik mesajı gerçekleştiyse, başarısız olmuştur.*

Bundan çıkan ikinci sonuç da en az bunun kadar geniş kapsamlıdır. Peygamberliğin gerçek testi, kötü değil, iyi haberlerdir. Felaket, afet, yıkım hiçbir şeyi kanıtlamaz. Bu gibi şeyleri herkes, itibarını veya otoritesini riske atmadan önceden bildirebilir. Peygamberliğin sınanması ancak olumlu bir vizyonun gerçekleşmesiyle olur. Yisrael’in peygamberleri için geçerli olan kıtas da budur.

Onlar birer optimist değil, realistti. Yaklaşmakta olan tehlikeler hakkında uyarıda bulunmuşlardı. Ama aynı zamanda, istisnasız bir şekilde, birer umut ajanıydılar. Felaketin ötesine geçip teselliye görebiliyorlardı. İşte gerçek bir peygamberin sınavı budur.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Hiç, bir uyarıyı göz ardı ettiğiniz ve daha sonra keşke “kulak verseydim” dediğiniz oldu mu?
2. Biri size duymak istemediğiniz bir şey söylediği zaman buna inanmak neden zordur?
3. Hayatınızda size, dinlemesi zor gelse bile her zaman doğruyu söyleyen biri var mı?